

SZAKOLCZAI György

A KÖZGAZDASÁGTAN OKTATÁSA –
A KIRAJZOLÓDÓ MEGOLDÁS

VÁLASZ SÁRKÁNY PÉTER CIKKÉRE

Sárkány Péter e folyóiratban megjelölt cikke (2006) a Bárczy Péter (2004) és Szokolczi György (2005) ugyanitt megjelent cikkében felvetett problémák megoldására tesz javaslatot. Ezek a cikkek nagyon jól mutatják a nyilvános vita hasznosságát, mert e javaslatok alapján kirajzolódik a megoldás. Noha a vita lezárása csak a vita indítójának lehet a feladata, ez a cikk valamelyest mégis lezáró jellegű, mert ezt a kirajzoló megoldást próbálja összefoglalni.

Sárkány Péter a legnagyobb örömmre azt írja, hogy „nélkülözhetetlen bármely felsőoktatási intézményben” „az elmélettörténet főbb vonalainak megismerése” (i. m., 50. o.); továbbá hogy „gyorsan pótolni kell azt a hiányosságot”, „hogy „az üzleti oktatásban nincs gazdaságpolitika tantárgy”. Azt is írja, hogy helyes lenne, ha „a mikro- és makroökonómia oktatását megelőzné egy bevezető kurzus” (i. m., 53. o.). Mindezekkel nem lehet eléggé egyetérteni, és nem lehet eléggé egyetérteni azokkal a megállapításokkal sem, hogy „egyértelműsíteni kell a hallgató felé, hogy nem egymástól független, különálló tantárgyak léteznek” (i. m., 52. o.), és hogy „az igazi megoldás a valódi komplexitásban rejlik” (i. m., 54. o.). Mindezek alapján Sárkány Péter javaslatot tesz az egymáshoz kapcsolódó tantárgyakból álló rendszerre.

Figyelembe véve a főiskolai oktatás menetét, az egymáshoz kapcsolódó tantárgyak rendszere a következőképpen tehető egészen konkrétta:

- I. félév: Bevezetés, áttekintés, az elmélettörténet alapjai és a makroökonómia alapjai;
- II. félév: Mikroökonómia;
- III. félév: Nemzetközi közgazdaságtan;
- IV. félév: Alkalmazott makroökonómia és gazdaságpolitika.

Ez a négy félév ebben a rendszerben megadná a teljes általános áttekintést a közgazdasági problémákról az üzleti főiskolák hallgatói számára.

2) Szerintem a legteljesebb mértékben egyet kell érteni annak a „téves képzet”-nek a helytelenítésével is, hogy „a bachelor képzést nyújtó intézményeknek csak gyakorlati ismereteket kell nyújtaniuk, és a master képzésben van igazán helye az elméleti tantárgyaknak” (i. m., 50. o.). Éppen ellenkezőleg, ezek az általános áttekintést adó és megalapozó jellegű tantárgyak a bachelor szintű képzés első két évébe illenek, ugyanis a gyakorlati tárgyak anyaga „megfelelő alapok nélkül nem áll meg, vagy bizonytalanra válik” (i. m., 51. o.).

3) Az eddig leírtakhoz szorosan kapcsolódnak Sárkány Péternek a számonkérésre vonatkozó javaslatai, amelyek szerint „a kisebb lélegzetű dolgozatok vagy részvizsgák legyenek írásban, de a „végső megmértetés” (például a szigorlat) legyen szóban” (53. o.). Ennek az elvnek a gyakorlati következménye négy írásbeli vizsga a négy félév után, majd szóbeli szigorlat a négy sikeres írásbeli vizsga után, a négy félév lezárásaként. Ezt elvben a négy tárgy összes előadója előtt, a jelenlegi előadó – hallgató arány miatt azonban a valamennyi kérdésben kellőképpen tájékozott egyik előadó előtt kellene letenni. Ez az „együttes vizsga” valóban „megnehezítené a hallgatók dolgát” (i. m., 54. o.), de megnehezítené az előadókét is, mert azt tételezi fel, hogy valamennyi előadó kellőképpen tájékozott valamennyi kérdéssről. Mindez nem változtat azon, hogy erről a szorosan összefüggő és egységes rendszert alkotó ismeretanyagról és ennek valóságos elsajátításáról egyszer egészében és összefüggéseiben kell számot adni.

- 4) A leírtakból egyenesen következik a tankönyvvel vagy jegyzettel szembeni igény. Ez az elképzelés négy, szoros egységben és konzisztens rendszerben felépített tankönyvet vagy jegyzetet igényel. Nem arra van tehát szükség, hogy négy szerző, szerzőpáros vagy szerzőcsoport írjon meg egymástól függetlenül négy tankönyvet vagy jegyzetet, hanem arra, hogy ezek a szerzők, szerzőpárosok vagy szerzőcsoportok egy összefüggő és egymással egyeztetett rendszer egy-egy elemét írják meg, szorosan együttműködve és egymással még a részleteket is egyeztetve. Szoros együttműködésre van tehát szükség nemcsak a szigorlatoztatásban, hanem a tankönyvírásban, sőt az oktatás folyamán is. Csak ez felelhet meg az összefüggések megismerésével és az ismeretek egymásra épülésével (i. m., 53. o.), valamint a komplexitással (i. m., 54. o.) kapcsolatos követelményeknek. Ez az elképzelés ezért, ezt ismételten hangsúlyozni kell, nemcsak a hallgatók, hanem az előadók dolgát is megnehezíti, de kellő tudás csak ilyen módon adható.
- 5) Ezt követően egy félreértést kell eloszlatnom. Véletlenül sem ellenzem a modellek bemutatását és a matematikai eszközök alkalmazását. Ezek nélkül ma közgazdaságtan, közgazdasági oktatás, sőt közgazdasági elemzés nincs. Amit ellenzek, az az oktatásban és főként a számonkérésben „a számítások (esetenként hosszadalmas) elvégeztetése” (i. m., 52. o.). Keynes nem modellt akart alkotni – a keynesi elemzés modellszerű ábrázolását nem is ő alkotta meg, hanem követői, többek között Samuelson, a ma is használatos ábrázolás véglegesítője –, hanem megoldást akart találni kora legnagyobb problémájára, a tömeges munkanélküliségre. Ennek megfelelően a mai közgazdasági munka és oktatás központjában a mai tényleges gazdasági problémáknak kell állniuk, így makroökonómiában a belső és külső egyensúlynak, valamint a növekedésnek és felzárkózásnak, mikroökonómiában pedig a korszerű és versenyképes vállalkozások kialakításának és vezetésének. Ennek megfelelően a lehető leghelyesebb az a követelmény, hogy „napi példák, tények, adatok kerüljenek elő az órákon” (i. m., 52. o.), nem pedig a mai és hazai valósággal sokszor csak távoli kapcsolatban álló modellek.
- 6) Ez az elképzelés követelményeket támaszt a módszertani, tehát ez esetben a matematikai és statisztikai ismeretek tantervi elhelyezésére vonatkozóan is. Ezek szükségképpen helye az I. és II. félév, és csak ez teheti lehetővé azt, hogy a makro- és mikroökonómiai oktatásban megjelenő számpéldákat a hallgatók ne egyenletmegoldási és számítási gyakorlatnak tekintsék, hanem a közgazdasági problémák illusztrációjának. Mindez bizony arra vezet, hogy éppen a bachelor szintű képzésben dominálnak az elméleti jellegű tantárgyak. Ez szükségszerű. A mérnökhallgatók az első években elsősorban matematikával és más alapozó tantárgyakkal, az orvostanhallgatók pedig az első félévekben anatómiával, kémiával és más alapozó tárgyakkal foglalkoznak, és csak a harmadévvál kezdődik az útépités vagy a belgyógyászat. Ez nem lehet másként a közgazdaságtan, sőt az üzleti ismeretek oktatásában sem.
- 7) Az ebben a vitában eddig és most ebben a cikkben leírtak az eddiginél nagyobb követelményeket támasztanak mind a hallgatókkal, mind az előadókkal szemben. Szigorlat egyszerre négy tárgyból, egyeztetett tankönyv ugyanebből a négy tárgyból, négy, sőt akár a matematikával és statisztikával együtt hat tárgy egyeztetett és egységes rendszer szerinti előadása – ez nem akármilyen feladat. Célunk azonban, mind országos, tehát makroökonómiai, mind vállalati, tehát mikroökonómiai szempontból csak a felzárkózás lehet, és felzárkózás nincs nővémeles, nagyobb követelmények nélkül. Oktatási intézményeinknek a nővé növelésében kell versenyezniük, és ennek érdekében kell együttműködniük. Az ennek a követelmények megfelelő tankönyvek vagy jegyzetek megírása is csak közös feladat lehet.

Felhasznált irodalom

- Bárczy Péter (2004): A „Tábla-bla jövője. Gondolatok a gazdasági főiskolák, egyetemek első éves makroökonómiai tárgyainak helyzetéről. Vezetéstudomány, XXXV/12. (2004. december) 9-22. o.
- Szokolczai György (2005): Az iskola és az élet: A magyar makroökonómiai felsőoktatás helyzete. Hozzászólás Bárczy Péter cikkéhez. Vezetéstudomány, XXXV/5. (2005. május) 55-60. o.
- Sárány Péter (2006): Gondolatok és kiutak – A közgazdaságtan oktatása. Hozzászólás Bárczy Péter, illetve Szokolczai György cikkéhez. Vezetéstudomány, XXXV/12. (2006. január) 48-55. o.